

İMAN ŞAİRİ (Yehya Kamal)

Behtiyar VAHABZADE

(Yayına hazırlayan: Nazkhanym PANAYÉVA)

Yehya Kamalın anası son derece dindar olmuş ve övladına küçük yaşlarından iman terbiyesi vermiştir. Şair özü bu barede [bu konuda] yazır: “Menim hem dini, hem de milli terbiyem üzerinde daha şiddetle müessir olan anamdır. Anam çoğ müselman bir gadındı. Mehemediyye oğuyar [okur], mene Ğurani öyredirdi”.

Sonralar Parisde oğuduğı zaman fransız ingilabçılarının tesiri altında onda dine bir şübhe yaranır. Bu şübhe ve tereddüd bir néçe il davam édir [ediyor], ona ezab véir. İçinde iki duyğú, iki fikir baş-başa gelir: bir terefde ceddinden gelen ğan yaddaşı, o biri terefde ise sonralar eħz étdiyi [aldığı, kazandığı] yad, kenardan gelme fikirler...

Vetenine dönenden [döndükten] sonra ecdaddan gelen ğan yaddaşı kenardan gelme yad düşünceni üsteleyir ve şair imana ğayıdır [geri dönüyor]. Eslinde, bu ğayıdış ona asanlığla başa gelmir. Bu, ğandan ve derin düşünceden gelen tebiî ve şüurlu özünü idrak prosési idi. O, uzun iller milletinin kéçib geldiyi ğehremanlığ tarihini öyrenir ve düşünür: Bu milleti millet yapan, güdretli dövletler yaratmağá tehrik éden, Ğerbin selib [haçlı] yürüşlerinin ğarşısını almağá cüretlendiren, nehayet büyük Osmanlı impérorluğú dağılıandan sonra da Çanağğalada néçe [nice] Ğerb dövletinin hücumlarından müzeffer çıhardan hansı güvvedir? Türk esgeri hansı dağili güvvenin hésabına “Ya Ğazi ol, ya şehid” - déye ölümün üstüne atılıb uf démeden şehid düşür ve ölümüyle millete zefer ğazandırır? Bu fikirler silsilesinde o, milletine zefer ğazandıрмаğ namine heyatına teessüflenmeyib şehid düşen esgerin imanına tapınır ve Yavuzların, Selimlerin, Fatéhlerin büyük dövletleri mehz bu iman sayesinde ğurduğlarına inanır. Éle burda da onun şübhelerine son goyulur [şüpheleri sona eriyor]. Şair özü bu barede yazır: “Çésidli heyat hadiseleri zaman-zaman benim imanımı sarsıtımdı. Meni imansızlığdan ğurtaran ve öz Tanrısına bağlayan yéne türk milleti olmuşdur. Çünkü bu ğeder büyük bir milletin inandığı Allaha ve dine inanmamağ izansızlığ olar”.

Bu sözler imana, inama şüurlu olarağ dönen büyük bir insanın semimi étirafıdır. Çünkü o, bütün varlığı ile inandı ki, bir milletin tanıdığı, uğrunda ğeza bayrağı

ğaldırdığı, milyonlarca şehid vèrdiyi bir iman, ùlkeler feth étmış, bize veten gazandırmış, bu veteni cahanşumul abideleri ile süslemiştir. Béle olduğu teğdirde, bütün zeferleri ve daş abideleri yaradan imana inanmamağ, milyonlarca şehidlerin ruhunu incitmek, özümüzü küçük görmek demektir.

Menden sora bilerler: islami ğebul étmemişden evvel de türk milleti öz ğehremanlığı, şücaeti [şecaati] sayesinde büyük devletler ğurmamışmı? Bes o zamanlar türk esgeri hansı inanın ve imanın gücü ile ölümün gözlerinin içine dik bahıb ğehremanlık dastanları yaratmışdı?

Mügeddes kitabları olmasa da, atalarımız Göytürkler Göy Téngrıye secde ğılır, tekallahlılığı ğebul édirdiler. Tesadüfi déyil ki, onlar Vizantiyadan [Bizans'tan] gelen ħristian élçisinin (missionérin) teklif étdiyi ħristian dinindeki üçallahlılığı redd édib, islami tereddüdsüz ğebul étdiler. Götürklerin Ana yasası ve esrlerden süülüb gelen törelerindeki iman, ehlağ, namus, menevi temizlik islamla üst-üste düşürdü.

Yehya Kamal Vetene dönenden sonra sultanların ruhu ile yoğrulmuş Topğarı sarayını iftihar hissi ile gezerken ğulağlarına Ğuran sesi gelir. Bu sesin hardan geldiğini yanındakından sorur. Hırğayı seadet dairesinden geldiğini déyib izah édirlir ki, Yavuz Sultan Selim ħilafetin elameti olan hirğeyi-şerif, sançağı-şerif ve başğa elametleri Misirden getirmiş, sarayda yüksek bir mövğede yerleşdirmiş ve burda gece-gündüz Ğuran oğumasını emr étmış, bu işe 40 hafız teyin olunmuşdur. O ğünden bu ğüne bu dairede növbe ile 40 hafız fasilesiz Ğuran oğuyur.

Bu 400 ilde sarayda tüğyan éden çekişmeler, ölkede baş véren çahnaşmalar, müharibeler, üsyanlar, hücumlar, héç biri indiye geder bu Ğuran sesini susdura bilmemiş, Anadolunu bize Vetene yapmışsa, o, ezelidir, o, ebedidir. Yehya Kamal türk sultanlarının güdretini, yénilmезliyini, milletin büyüklüğünü bu imanda gördüğünden Méhmétciye müracietle:

Alınır ğelemleri köksündeki gat-ğat iman

déyir.

Bu misra büyük Akıfın “Menim iman dolu köksüm kimi serhedim var” misrası ile néce de sesleşir. İman şairleri bu imanda ğucağlaşır ve éyni imana tapındıklarına göre éynileşirler. Çünkü Yehya Kamal ve M. Akif türk kimi yetişmeyin [yetişmenin], esl türk olmağın ilkin şartını eğıdede, imanda görürler.

Yehya Kamal milletini derkétme [anlama, idrâk etme] yolundan kéçib imanını tapmışdır. Hele uşağlığdan onun ğelbinde derin izler açmış Ğuran sesleri, türklükle müselmanlığın birleşmesinden doğarağ, eğıde ve iman seviyyesine yükselmiştir.

Yehya Kamal türklüyü müselmanlığdan, müselmanlığı türklükden ayırmır, onları vehdetde götürür [birlike ele alıyor] ve ħalis millet kimi yetişmeyimizin [yetişmemizin] esl sebebini dilimizde görerek yazır:

“Bugünkü türk babaları havası ve torpağı müselmanlık rayihesi ile dolu semtlerde doğuldular. Doğularken ğulağlarına ezan oğundu. Mübarek ğünlerin ağşamlarında bir méndérin küşesinden oğunan Ğuranın sesini éşitdiler. Bayram namazlarına babalarının yanında géttiler, camiler içinde şefeg sökerken tekbirleri dinlediler, dinin béle merhelesinden kéçdiler, türk oldular”.

“Sülémaniyyede bayram sabahı” şé’ri, daşlardan hörülmüş [örtülmüş] mescidde sözlerden hörülmüş möhteşem bir abidedir:

*Böyük Allahı anırken bir ağızdan her kes
Néçe min dalğalı tekbir oğuyur tek bir ses.*

Mescidde Allaha dua éden minlerle ses birleşib bir sese çevrilirken şair:

Ulu me’bedde garişdim vetenin birliyiine - déyerek bu vehdeti, bu birliyi algışlayır. Bu misralarda o, yalnız mescidde déyil, bütün türk dünyasında éyni dile, éyni dine mensub olan, éyni duanı zikr éden türklüyün birliyini arzulayır (Tekbir oğuyur tek bir ses). Bunu o, açığ démir. Amma misranın fikir yükü o geder ateşli ve o geder ağırdır ki, bunu oğuyan her bir imanlı, namuslu veten oğlu odu çözeleyib içinden bu közü çıhara biler.

Onun şé’rlerinde ses ve sözlerin ğuruluşu, nizam ve ahengi neğmeye çevrilir. Budur [işte budur], büyük şairin adi heyat olayını, senetin écazkar dili ile ümumileşdire bilmek istédadı!

Ümumiyyetle, Yehya Kamalda ses duyğusu çoğ güclüdür. Bunu biz onun şé’rlerinde, kelmelerin düzülüşündeki harmoniyada da görürük. Ana dilinin divanesi olan şair İstanbul şivesini daha çoğ sévirmiş. İstanbullu bir gözele hitaben yazdığı bir şé’rinde:

*Bahdım, konuşurken daha bir kerre göeldin
İstanbulu duydum daha bir kerre sesinde,*

déyen şairin insan sesinin ahesinde büyük bir şeheri öz yanında hiss étmesi onun ses vurğunu olduğunu bir daha tesdiğ édir.

*Emlakı olmayan kişiden behtiyardır
Méy nuş édib de kendine héç malik olmayan.*

Burada éyni köden olan “emlak” ve “malik” süzlerindeki ses ahengini tutan [yakalayan] şair bir béytdé Füzuliyane bir tezad yaratmışdır.

Yehya Kamal dili yonub söz mermerinden héykeller düzelden bir héykelteraşa benzeyir. Çünkü onun ğeleminden çıhan söz, özünün lüğeti me’nasını itirib mecazlaşır.

Men Yehya Kamalı bir de ona göre sévirem ki, “Türkce ağızımda anamın südüdür” sözüne özü emel éderék, dilimizin bütün imkanlarından istifade ile onu en yüksek zirveye ğaldıra bilmişdir.

“Zaman ve men”, Bakı, 1999.